

ASPECTE ALE COMUNICĂRII PREȘCOLARILOR MARCAȚI DE TULBURĂRI DE LIMBAJ

*OLĂRESCU Valentina, dr., conf. univ.,
PONOMARI Dorina, doctorandă*

Summary

Preschool age child is a time of rapid, sensitive development, of psychic phenomena and processes, for the purchase of various manual and intellectual skills. One of the priorities of educational intervention at the preschool relates to mastery of language by the child. Specialized research are taken from psychopedagogy which, through its research directions, studying verbal behavior of the child in the (pre) school. They are very important to organize activities carried out by speech therapists, psychologists, psychologists.

„Formarea limbajului la copil trebuie să ne preocupe de timpuriu, pentru ca să nu lăsăm să se înrădăcineze deprinderi greșite și neglijente, care, mai târziu, cauzează multă pierdere de timp și mult necaz”.

J. Herbart

Vârsta preșcolară a copilului reprezintă o perioadă vertiginoasă, senzitivă pentru dezvoltarea fenomenelor și proceselor psihice, pentru achiziționarea diferitor deprinderi manuale și intelectuale. Unul din factorii dezvoltării este actul de comunicare. El poate fi considerat ca o activitate cu caracter propriu, indiferent că vorbitorul se adresează unei persoane sau monologhează. Comunicarea există pretutindeni și presupune într-o primă înțelegere, transmiterea informației, o colaborare între indivizii societății umane.

Paralel cu comunicarea nonverbală și paraverbală, comunicarea verbală devine mai eficientă, iar achiziția limbajului asigură realizarea comunicării verbale, deci, a însăși dezvoltării. Comunicarea verbală cunoaște, în perioada preșcolară, o dezvoltare de mare amploare, nu numai cantitativă (creșterea numărului de cuvinte – limbaj activ), ci și în ceea ce privește calitatea – pronunția,

structura gramaticală și trecerea de la vorbirea situativă la vorbirea contextuală, coerentă și de înțelegere a celor comunicate de către adulți. Copilul preșcolar, pe de o parte, are posibilitatea să vorbească, în linii mari, același limbaj ca și adultul, pe de altă parte, este original prin modul în care gândește, fapt ce îl derutează pe adult. R. Zazzo arată că preșcolarul de șase ani, datorită emoțiilor intense pe care le trăiește, este impulsiv și sensibil în relațiile cu mediul.

Prezența unui limbaj coerent, fluid și corect are o valoare incontestabilă pentru formarea personalității copilului, în realizarea lui în viață și încadrarea lui în societate. Comunicarea între oameni, relațiile dintre ei, precum și însușirea experienței de generații a omenirii se realizează cu ajutorul limbii. Se știe că până la intrarea în școală, copilul învață vorbirea (limba maternă), mai mult spontan, din mediul familial sau anturajul apropiat, unde nu se cunosc întotdeauna regulile de însușire corectă a acesteia. La această vârstă se întâlnesc diferențe însemnate între copii, în ceea ce privește achizițiile limbajului, ale informațiilor și manifestărilor de personalitate.

Din antichitate s-a constatat că tulburarea mecanismelor verbale poate cauza la unele persoane conflicte de integrare socială, conflicte psihice grave, care tulbură personalitatea, sau conflicte sociale care tulbură relațiile în grup. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât luăm în considerație aspectul bipolar al limbajului, de comunicare și de înțelegere, adică interdependența dintre gândire și limbaj. Este absolut normal ca ele să fie cercetate simultan, limbajul fiind învelișul gândirii, iar gândirea fiind cea care pune ordine în limbaj. Aceasta nu înseamnă că limbajul este legat numai de gândire sau că persoana care nu vorbește – nu gândește! Limbajul mai este legat de condițiile de mediu și de o mulțime de alți factori: memoria, reprezentarea, imaginația, atenția, afectivitatea, etc.

Tulburările apărute la nivelul limbajului au impact bipolar. Astfel, unele tulburări de vorbire cauzează carențe în sfera intelectuală, altele, în cea afectiv-motivațională, volitivă sau a

personalității, iar altele, doar, simulează tulburări patologice ale intelectului. Toate tulburările de limbaj determină însă, într-o măsură variabilă, dificultăți în procesul de integrare și adaptare, în orientarea școlară și profesională etc. La mulți copii cu tulburări de limbaj apar greutăți atât în procesul de emisie, cât și în cel de recepție, deoarece vorbirea lor este asociată cu o stare afectivă negativă. Procesul normal de priză de informație, de recepție este perturbat de o stare de inhibiție produsă de teama de vorbire.

Studiind diverse izvoare științifice și din experiență proprie, am constatat că, copiii care au fost marcați de diverse tulburări de limbaj, după depășirea lor, fiind considerați practic recuperați, totuși la momentul școlarizării întâmpină un șir de impedimente, atât la însușirea programei școlare, cât și în procesul de integrare socială.

În cadrul tulburărilor complexe de limbaj sunt imperfecte și insuficient dezvoltate toate palierele limbajului, întregul sistem verbal. Prin urmare, explorarea aspectelor fonetic, lexical, gramatical considerăm că nu este suficientă, deoarece, deseori, după recuperarea lor, rămân curențe care pot fi evidențiate prin examinarea conduitei verbale. Presupunem că ele pot fi preîntâmpinate, dacă în cadrul activităților logopedice limbajul ar fi privit ca un act complex, multilateral și multifuncțional.

Cercetarea nivelului de dezvoltare a comunicării la copiii cu tulburări complexe de limbaj, de rând cu cunoașterea particularităților dezvoltării psihologice, sunt foarte importante pentru organizarea activităților desfășurate de către logopezi, psihopedagogi, psihologi, pedagogi.

Aceste date vor determina selectarea metodelor și conținutului activităților de recuperare și instruire a copiilor cu tulburări de limbaj, de corecție și profilaxie secundară și terțiară. Atât logopezii, cât și psihopedagogii au nevoie să cunoască atât specificul dezvoltării psihice, cât și psihofiziologice a preșcolarilor cu tulburări de limbaj (nivelul dezvoltării funcțiilor superioare; a sferelor emoțional volitive, motivaționale; a imaginației; a abilităților

comunicative etc.). Studiarea multiaspectuală și profundă a psihicului copilului cu tulburări de limbaj va contribui la perfecționarea programelor corecțional-dezvoltative existente și la elaborarea celor moderne.

La baza acestor cercetări au stat teoriile marilor savanți Vâgotski L., Leontiev A., Luria A., completate de studiile efectuate de Levina R., Mastiucova E., Țvetcova L., Seliverstov V.

De investigarea sferei de cunoaștere la copiii cu tulburări de limbaj s-au preocupat autorii: Kolițova M, Zaporoeț A., Cuznețova T., Țvetcova L., Usanova O., Garcușa., Belova-David R., Kovșicov B., Âlchin C., Șahovscaia S., Sobotovici E., Vlasenco I., Gluhova V., Verza E. Ei au cercetat și descris particularitățile dezvoltării percepției, atenției, memoriei, gândirii, imaginației. Șclovschii V., Seliverstov V., Jurcău G., Zaițeva L., Gonciaruc L., Volcova G., Condratenco I., Pavlova O. au examinat particularitățile dezvoltării personalității, sferelor emoțional-volitivă, a relațiilor interpersonale, a conduitei copiilor cu tulburări de limbaj.

Cu toate acestea, mai există arii care au rămas nevalorificate sau necesită a fi completate. Una din **problemele** înaintate spre cercetare este comunicarea copiilor preșcolari cu tulburări de limbaj. Noi considerăm că problema dezvoltării comunicării la copii preșcolari cu tulburări de limbaj rămâne actuală și este un teritoriu în care putem realiza un studiu științific și, într-o măsură oarecare, să contribuim la elaborarea programelor eficiente pentru dezvoltarea comunicării, cât și pentru recuperarea tulburărilor de limbaj.

Obiectul cercetării îl reprezintă procesul dezvoltării comunicării și recuperării tulburărilor de limbaj la copiii preșcolari.

Pentru aceasta ne-am pus **scopul** de a studia particularitățile dezvoltării comunicării copiilor preșcolari cu tulburări de limbaj și de a elabora proiecte de asistență psihologopedică, în vederea îmbunătățirii comunicării și lichidării tulburărilor de limbaj.

Pentru atingerea obiectivelor finale ne-am punctat un șir de **obiective** operaționale care vor facilita investigația. De exemplu, este

nevoie de elaborarea unui concept propriu al investigației, de selectarea unei metodologii adecvate pentru constatarea tipului comunicării copiilor; a unui program psihologopedic de recuperare a tulburărilor de limbaj și de dezvoltare a comunicării preșcolariilor prin formarea deprinderilor de exprimare corectă, sub aspect fonetic, lexical, gramatical; stimularea vorbirii coerente și expresive; prevenirea și depășirea unor denaturări în pronunția sunetelor.

Considerăm că rezultatele finale ale cercetării vor fi utile atât specialiștilor care activează, educă, supraveghează preșcolarii, cât și studenților psihopedagogi. Cunoașterea particularităților dezvoltării actului de comunicare în normalitate și în cadrul diverselor logopatii va favoriza depistarea timpurie a tulburărilor de limbaj, în baza dificultăților de comunicare, care, deseori, sunt cele mai evidente. De asemenea va facilita elaborarea programelor psihologopedice în vederea valorificării tuturor funcțiilor limbajului, care este privit ca instrument de comunicare, de organizare a ideilor și a activității de fixare a experienței sociale.

Concluzii. A preveni este mai ușor decât a corecta, iar a educa este mai ușor decât a reeduca. Aportul factorilor sociali, ai educației și învățării este cu atât mai mare, cu cât acțiunea lor este mai timpurie și mai adecvată procesului de dezvoltare și maturizare a structurilor morfo-funcționale ale mecanismelor limbajului.

Una din prioritățile de intervenție educațională la nivelul preșcolarității se raportează la stăpânirea limbajului de către copil. În acest context, este important studiul dezvoltării normale a limbajului copilului. Pentru a cunoaște nivelul dezvoltării capacităților lingvistice ale copiilor, se recomandă comunicarea, conversația cu ei. Convorbirea este un proces bidirecțional. Ea implică vorbirea, dar și ascultarea. Pe măsură ce cunoști copilul, se observă diferențe în capacitățile lor lingvistice. Vârsta este unul din factorii ce influențează conținutul limbajului copilului, conceptele pe care le înțelege și corectitudinea în utilizarea lor. Copilul foarte mic experimentează limbajul, schimbând expresiile, cuvintele,

structurile, în funcție de nevoile sale. Pe măsură ce el se maturizează, începe să găsească plăcere în sunetele cuvintelor. El repetă continuu cuvintele ori sunetele favorite, cântând numărători, poezioare, propoziții și chiar numele persoanelor.

Pe la șase – șapte ani copilul stăpânește pe deplin limba maternă. Limbajul se dezvoltă și progresează ca un continuu și doi copii nu seamănă între ei în ce privește ritmul creșterii și dezvoltării. Acest lucru se observă foarte bine la copiii ce provin din aceeași familie, cu atât mai mult la copii diferiți. Diferențele sunt generate, mai ales, de regimul lingvistic din familie – grădinița având un aport important în ameliorarea vorbirii copiilor care au condiții defavorabile de educație a limbii materne sau diverse tulburări ale limbajului.

Cercetări specializate sunt preluate de psihopedagogie care, prin direcțiile sale de cercetare, studiază comportamentul verbal al copilului în mediul (pre) școlar. La un grad mai aplicativ, este rându logopedului să își sprijine intervențiile pe o bază de cercetare.

Acestea sunt câteva argumente în sprijinul cercetării comunicării și tulburărilor de limbaj la preșcolari.

Bibliografie

1. Fetkova, T., Сравнительное исследование особенностей познавательной деятельности при ОНР и при ЗПР у младших школьников, Moscova, 1993.
2. Usanova, O., Garcușa, I., Особенности произвольного внимания детей с моторной алалией, Moscova, 1985.
3. Șipițina, L., Volcova, L., Некоторые особенности эмоционально-личностных качеств младших школьников с ОНР, Дефектология, 1996, № 4.
4. Soloviova, L., Особенности коммуникативной деятельности детей с ОНР, Дефектология, 1996, № 1.
5. Verza, E., Conduita verbală a școlarilor mici, București, 1973.